

OMA KOOL, OMA KOLHOOS

Koolireform

Miina Härma kolhoosi esimees Mati Möttus on selles majandis veel uus mees. Enne oli Võnnu sovhoosi direktor. Pere veel praegu seal, poeg ja tütar sealses koolis.

M. M.: «Ongi lugu — Võnnus inglise keel, siin, Kõrveküla koolis saksa keel, lapsed mitu aastat koolis käinud, nüüd juba hilja ümber õppida.»

Uue elamise saab esimees Mati Möttus linna piirimaile. Eks siis lapsed linnakooli?

M. M.: «Ma ei tea, kuidas tütreaga jääb, poeg linnakooli ei lähe. Ütleb, et ei meeldi. Talle meeldib Nõo kool. Nõo on hea kool, las läheb. Poole tunni tagant käib buss, pole ka nii kaugel.»

Meie jutt algab küll veidi eemalt, kuid jõuab varsti uue koolikorralduseni. Kolhoosiesimehelt ja põllumajandusajakirjanikult ei maksa oodata põhjanevaid arvamusi ja ettepanekuid, kuid ega koolist pääse keegi. Nii meiegi.

M. M.: «Poiss on mul üldse omaette mees. Selles eas ikka huvitavad masinad, teda ei kaheksane oli, siis tahtis autot juhtida. Andsin heinamaal proovida. Üsna ruttu õppis ära, oskab täitsa sõita, aga enam käinud ei ole. Tõnu (Tõnu Pöder, peainsener — O. A.) poeg, too mujal ei elaski, ainult töökojas. Kui Tallinnas käin, käsib minu oma akvaariumikalu tuua. Lapsed on erinevad.»

O. A.: «Nagu lehest lugeda, hakkavad paari aasta pärast lapsed kuueselt koolis käima. Mis sa sellest arvad?»

M. M.: «Mis mina arvan? Arvan, et see polegi nii kole. Mina läksin kah kuueselt kooli. Eks ole läinud teisigi. Tehnikumi lõpetasin, olin seitseteist ja pandi peazootehnikut asendama. Lapsest kah oleneb. Kuidas ta areneb ja...»

O. A.: «Aga kui kuuene peab hommikul bussi peale minema ja kodust kaugele kooli sõitma?»

M. M.: «See on muidugi jama. Nüüd pole teha enam midagi. Väikesed maakoolid on kadunud ja kõik. Noh, on ehitatud kool lasteaia juurde. Sellel paistab tulevikku. Kuid esialgselt on neid Eestis vist ainult üks. Üldse on väga hea, kui majandi maal on oma kool, parem, et oleks keskkool. Võnnus oli küll nii, et kes pärast kaheksat klassi kutsekooli ei läinud ja Luunja keskkooli läks, oli majandile kadunud laps, põllumajandusele kadunud. Tal kaob kodumajandiga side ära, ta käib kodus ainult magamas. Talle ei saagi põllumajandushuvi sisendada.»

O. A.: «Aga koolis, vastavates õppeklassides?»

M. M.: «Ma ei usu sellesse eriti. Vaata, asi on nii, et meil on majandis küll ja küll spetsialiste, kes võiksid tütarlastele lüpsmise päris lehma juures selgeks õpetada — miks seda klassis jutuga selgitada —, aga seejuures on kõige tähtsam, et lapsel oleks see iva, mis teda lauta loomade juurde kutsus. Edaspidine on juba väike vaev.»

O. A.: «Kust see iva tuleb, kas sinu poisil on iva?»

M. M.: «Arvan, et on jah. Kolm suve on Võnnus karjas käinud. Teisigi hakkas karjapoisiamet huvitama, läinud suvel joosti juba tormi. Sel suvel panen ta Tammistusse väikese traktori peale.»

O. A.: «Teda ju masinad ei huvita.»

M. M.: «Lae proovib, ehk hakkavad huvitama, praegu alles huvid kujunevad. Siis pole pärast pettumusi.»

O. A.: «Kui vana ta on?»

M. M.: «Praegu on kaksteist.»

O. A.: «Nii noort meest ei tohi traktori peale lasta.»

M. M.: «Ei tohi küll. Paljugi mis ei tohi. Mul kopsakas poiss, kinga number kolmkümmend üheksa.»

O. A.: «No muidugi, hakkama saab ta kindlasti, mis siis, et seadus ei luba. Arvatavasti seda seadust muudetakse, uue koolikorralduse projektis on juttu vanusepiirangu vähendamisest mitmel kutsealal. Miks ei võiks traktoristiamet nende hulgas olla.»

M. M.: «Ammu oleks aeg.»

O. A.: «Ma loen sulle siit mõne väljakirjutatud rea: erilist tähelepanu vajab maakool, selle seisukord ja töötase avaldavad olulist mõju küla sotsiaalsele arenemisele, noorte kinnistumisele, maaelanike kultuuritaseme tõusule ja demograafiliste probleemide lahendamisele maal.»

M. M.: «Täitsa õige jutt. Ega meie, ma mõtlen majand, koolist mööda käia saa. Kust mujalt meile see noor põllumeeste põlvkond tuleb. Me ikka oleme oma arust kooli heaks nii mõndagi teinud. Läänud aastal hakkasime staadioni ehitama. Täitepinnas on veetud, talvel vajub. Spordihalli, beetonhalli, tahame kiiremas korras püsti panna, see tuleb kooli ja lasteaia vahele. Siis on suur mure ära koolil ja kolhoosil. Praegu pole Kõrvekülas niisugust paika, kus filmigi näidata. Suvel näidati kaks korda nädalas päriselt õues. Aga tead, kui palju tuleb sellest pahandusi. Öhtul kell üksteist alles algab, lapsed öösel laiali...»

O. A.: «Muud huvi neil pole või?»

M. M.: «Miks ei ole, on küll. Meil on palju tehnikahuvilisi poisse. Tõnu käib korra nädalas mööda töökoda, poistekari taga. Ostsime poistele kaks kartautot. Ka kaks võistlusmopeedi, krossirattaid on. Las mässavad, kust see masinahuvi mujalt tuleb.»

O. A.: «Noo? Kas on näha ka, et noori traktoriste oma koolist peale kasvab?»

M. M.: «Meil ainult omad ongi. Praegu on kutsekoolides üksteist kolhoosi stipendiaati. Sõjaväeteenistuses on seitseteist poissi. Need kõik töötasid enne meil ja tulevad tagasi.»

O. A.: «Traktoristidest puudust polegi või?»

M. M.: «Kujuta ette — ei ole.»

O. A.: «Imelugu. Mis koolilapsed suvel teevad?»

M. M.: «Käivad kolhoosis tööl. Tuisu — Tammiste osakonna juhataja — lapsed, viis last, olid igauks oma viis-kuuskümmend päeva kolhoosisõöl. Läänud aastal rohisid söödakapsa ja -juurvilja koolilapsed. Mõned alguses ei uskunud, et saavad hakkama. Said küll. Kooli omad juhendasid, meie käisime ainult vahel vaatamas. Võin paberi pealt öelda, kui palju kolhoos sellest kasu sai. Tunamullu — siis käisid rohiõõd linnast kolm-kolme-kapsale neli tuhat ja kaheksasada rubla. Mullu tegid lapsed: kolm tuhat kakssada rubla. Tuhat kuussada rubla vahet. Söödajuurvili. Tunamullu kakskümmend kolm tuhat viissada rubla, mullu kakskümmend tuhat ja nelisada rubla. Kolm tuhat üks sada rubla vahet.»

O. A.: «Ja kuidas te oma noori abilisi meeles pidasite?»

M. M.: «Palk muidugi, selge see. Preemiaekskursioon. Esimesel koolipäeval viisime parimatele kingitusi. Mul on niisugune tunne, et jäime laste ees veidi võlglasteks. Sel aastal laseme neile vormi teha, jääb mälestuseks.»

O. A.: «Kolhoos ehitab, rahvast tuleb juurde. Kas Kõrveküla kool väikeseks ei hakka jääma?»

M. M.: «Hakkab küll ja väga varsti. Kui Kõrvekülasse veel paar maja juurde saab, peab osa lapsi ehk juba linna kooli minema. Nüüd tuleb hakata Tammistusse ehitama. Praegu on nii, et sealne rahvas küsib Kõrvekülasse korterit. Aga me tahame Tammistusse loomakasvatushooneid ehitada. Siis peab seal talitajale ka elumaja olema. Muidu hakka Kõrvekülalt Tammistusse tööle vedama. Kolmteist kilomeetrit, no niisugust luksust ei saa lubada. Tammistus on vana koolimaja alles, mine tea, äkki saab sinna kunagi veel lapsed sisse.»

O. A.: «Igal koolil peab olema baasettevõte...»

M. M.: «Ma arvan, et meie koolil juba on.»

OLEV ANTON

Kaljo Raua foto